

מפגש מעפילי אוניות "אף-על-פי" בחול המוצע פסח שהתקיים ב"נמל החופשי" נתנה, לצידן יובל ה־50 להחלת עליהן אלו ולכבוד 40 שנה לקיום המדינה, החזיר במקצת את הנושא הכמעט נשכח להתענינות הצרופית. במשך שנים רבות ניסה "הישוב המאורגן" לעורר בקהל הישראלי את הרושם כי גם ההעפלה היא אחד ההישגים של הסוכנות היהודית ושל "ההגנה", המפגש בנתיבה שימש בין השאר הזדמנות להסביר כי ההעפלה הייתה מנה תלמן של הישוב כולו, אבל שני חלקים עיקריים לה: עליות-ההעפלה של שנות השלושים והמלחמה, וההעפלה של אחרי המלחמה והשואה.

ראשית: ההעפלה לא התחילה אחרי השואה, אם נתייחס רק להעפלה ירד הים, הרי ראשיתה בשנת 1934 וסופה — הנונה לעליות ההצלה — בריקן כעבור 10 שנים, בשנת 1944. זמנה שקדה אחרי מלחמת העולם השנייה — בשפתנו: אחרי השואה — וזה פרשה אחרת, גם היא מלאה הוד וגבורה, אך היא התנהלה בכך בתנאים שונים לגמרי, על פי רוב מלאה ביטויי אהדה של דעת הקהל העולמית.

כ־75 אוניות מעפילים הנייעו ארצה עד סוף שנת 1944, מחציתן ביהמ"ת הנתונה הלאומית (ביח"ד-הצה"ר-אצ"ל). נכון שאחרי השואה עסקה הסוכנות היהודית באמצעות "ההגנה" בהעברת שארית הפליטה מאירופה, אך לא יעלה על דעונו של איש לקרוא את הבאת שארית הפליטה מאירופה לכותו של "הישוב המאורגן" בלבד.

(א) עם שובה של בריחה-הצה"ר לחסמדות הציונית, נכללו אנשי התנועה הלאומית בכל מאמץ משותף בדרך למדינה:

(ב) לא היה כל הגיון לדרוש מאצ"ל המנהל את המרד נגד השלטון הירי שיעלה את אנשיו בנפרד, ישר לירייה של הפולשת הכריזתית:

(ג) "הבריונות" של אצ"ל פעלה באירופה בייעלות ובלא פחות הצלחה מזו של "ההגנה" והצלחה להכניס אלפיים מאנשי התנועה הלאומית לעליות "ההשמיות" (ראו סניף ביתר גדרל ופעיל בקפריסין?).

ההיסטוריון של "ההגנה" מאיר פעיל התפנה לעסוק גם במעפילים שהגיעו ארצה בין השנים 1934-1939 וחילק את המספרים בין מאורגני העליות כדלקמן ("מעריב" 25.2.85):

6000 עולים הובאו ע"י "הרביזיוניסטים";

6000 בריד הישוב המאורגן;

9000 בריד גופים "פרטיים" — סך הכל 21.000 עולים.

מותר לפקפק בחלוקה זו לו רק מסיבה פשוטה אחת. נערי-נא מבט על המופים "הפרטיים" האלה, מי הם היו? אברשיה טטובסקי, הרמן סגל, ד"ר ולי פול, הרמן פלש, ד"ר פאל הלר, מיכאל גורדונובשטיין — אנשי ביח"ד והתנועה הלאומית שבסיוכה של הימנים ההם ארגנו את קבוצת העולים-מעפילים על בסיס "פרטי". מן הדין היה שהיסטוריון יידע ולא יתעלם מהתערבות האלה, אך נפנה למקור שאינו נחשב בארצה כלשהי לתנועה הלאומית ורואי אתו מעניניו להגשים לזכותה: שרת'י הכריזתיים, הם מודווחים: "קודם לוראי-ש-50.000 עולים בלתי חוקיים באו לארץ-ישראל מאז יסודו של האצ"ל בשנת 1937. אין כל אפשרות לחשב את אחוז האנשים שנכנסו לארץ בחסות הארגון, אך אפשר להניח כי ארגון זה אחראי לחלק ניכר מן הכלל" (דוד גיב, תולדות האצ"ל כ' עמ' 158). להערכתו זו יש להעיר, כי מספר העולים באוניות הבלתי-ליגאליות שאח הפרטים עליהם לוקחים כמעט-כולם מאותו המקור — מודאון

שתי אוניות העפלה — שני סמלים

יהושע הלוי

ספרים כבד נמכבו. הן על ההעפלה כמבצע, כחלק מהמאבק של הישוב העברי למען עליה חופשית; והן על מפעלים בודדים, על עליות או אוניות מיוחדות. אבל תולדות ההעפלה, ברי היסטוריון, או אישיות אובייקטיבית מוסמכת — טרם נכתבו. וכדישימה מוגבלת זו ורואי שלא נתיימרו לעשות זאת.

נתייחס רק לחלק ההירואי ביותר, החשוב והנעלה ביותר של תולדות ההעפלה — עליות ההצלה, תקופה זו החלה עם העליות הנתונות של קבוצות "אף-על-פי" — בקומת התנועה הלאומית או הברית.

לא היה כל ספק בשנות השלושים של המפלגות בתנועה הציונית הייתה להיות מעונינות בכל עליה, גם בעליה בלתי-ליגאלית, ואף על פי כן הייתה זו רק התנועה הז' בטיספסקאיה שנטלה את הרוחמה לעליה הבלתי-ליגאלית, זאת מסיבה פשוטה: הצד שכנגד, השמאל הציוני, נול את זכותם של הבריתיים לעליה ליגאלית, ומשנעולה מהנער האפשרות הליגליזציה המינימלית לעליה, ברור, כי נער זה חופש דרך חליפית להגשמת שאיפותיו ולנער הבית-די-לא היו כל היסוסים וגם לא הייתה ברירה בנדרן וזאת הדרך לכך היאה ראש בחי"ד, טבעי הדבר שפעילות אלו היו הייבות להחבצ בצורה חשאית ככל האפשר, והייתה לא הגיעו לידעת העולם "הנאור", לא לפני מלחמת העולם השנייה ורואי שלא במלחמה "הידידותית" היו טרודות בעצמן כבעיותיהן החיוניות ופרט למס שפתויים נודי, לא זכו המעפילים מחוסרי המולדת לא לעידוד ולא לתמיכה כלשהי.

אמרנו לעיל, כי הפעולות האלו היו חייבות להחבצ בצורה חשאית ככל האפשר, שהרי היה צורך באותן שנים להיחוד לא רק מפני מתגדי השלטונות הבריטיים, אלא גם מפני העליה הבלתי-ליגאלית מבחינה. ומי לנו מסמך יחזר להעיד על כך מההיסטוריון ד"ר זאב צחור מאוניברסיטת בן-גוריון בנגב. בספר "יהדות מודרן-אירופה בין השואה לתקומה" (הוצאת המרכז למורשת בן-גוריון) הקדיש ד"ר צחור מאמר לייחוסו של בן-גוריון לכריחה ולתעלה בשנים 1934-1948 והוא כותב, כי את בן-גוריון הטרידה פחות הצלחת ההעפלה ויותר שליטת מפלגתו על המפעל "ב-1936 חזיר בן-גוריון לחברי, שנוסחה בלתי-חוקית לארץ פרידושה ודלוג על מנגנוני הבחירה ופתח לבניסח גורמים בלתי ציוניים... הוא אף חקר בהעגשת המתגבבים לארץ במפעלות החורחהם לחוק-לארץ... (עמ' 427). מובאה זו מסומכת על ימנו. לעיתות ה"סזון" — כבר ב-1936!

הרושע הלוי (אלכסנדר ציטרון) — מאשי העפילים בהעפלה "אף-על-פי", מספר האניה "עוצי".

מנעו מאתנו לפחות עידוד. אם לא עזרה ממשית, הם השמיצו אותנו גם אז, כשערי השואה. "תקציב" של הפלגה בלתי-ליגנאלית היה גורל יותר ממהיר אונייה עצמה... הרוצצות הקטרות בהטעת נפש אחת הסתכמו על פי רוב ב-12-16 לירות שטרלינג. לקחנו יותר מבעלי אמצעים כדי להציל אחרים שמואמה לא היה בביטחון. היום כבר נזכר לעשות חשבון קטן: אילו חרם כל יהודי בארצה"ב ורולף אחד (?) למטרוננו, היה זה מספיק להעלות חשבון קטן: אילו אלף מעפילים נוספים בדרך-לא-דרך זו, הסכום של רולף אחד מספיק להעלות 50,000 (חמישים אוניות, לאספקה, לציוד, ולגורל כסף - תמיד אפשר היה להשיג אוניות, רעועות, קטנות, עלובות - אבל הסכנה הייתה גם הייתה נחמת, אפילו בימי המלחמה. 50,000 איש לא היו הרשות מאח השלטונות העריצים גם הייתה נחמת, אפילו בימי המלחמה. 50,000 איש לא היו מגורשים הבריטים למאורוצים. אנו חושבים על רכבות האלה שלא יכלו להגיע וגם לא לצאת ורק מסיבה אחת: לא היו לנו אמצעים. איזו תרומה גורלית היו חודמים העולים האלה למאמץ המלחמתי המשותף לכל הישוב ולבעלות הברית...
לא, לא קיבלנו את החורף האחד מאיש... קיבלנו גידופים והאשמות, ספינים כנגד השמצות. זאת - מאחינו. הישוב היה מאוחד בנושא זה - אחרי השואה. לפני כן, לא הייתה הנהגת הישוב מעורבת בתוספת כוח לבה"ד ואצ"ל, שמא יכבשו בסערה את לב הנוער. לכן הם מעוררים היום סטיסטיקאות של אחרי המבול ומנסים להשכיח פרשיות מכינות. והיו גילוי האמת ואמירתה יכולים רק לשפר את האוירה וההתעוררות האומית, לה את הקוים גם היום. אין אנו טוענים לבלעדיהם בארצות עליות-ההצלה, לא נגרע מזכויותיהם של האחרים-היהודים ושל המוסדות והאישים הפרטיים שהצליחו למלט אלפי יהודים מצפורי הנאצים, ואחרי השואה להרכיב את שארית הפליטה ליישוב הלוואם על נפשו ועל הקמת המדינה.

סינדרום חיפה

למתוות של תיאורין חיפה מכנה משהו, הדמות של השידואלי, היהודי והציוני, המוצגת בכל אחד מהם היא תמיד דמות של גיבור רץ, אלים, רשע ומכונן, המעורר סלידה ושנאה. והגיבור הוא הפוכו, מנוכח. העובי הוא האציל הרואי לאחזה ולהתרחקות ואף להמלכה ממש, ואלו היהודי הוא הגבל המאיים, הוראוי להוקעה ולבז, המעורר גם פחד, העובי הוא הקורבן והישראל הרוצח. הויש צורך להסביר כי מני שמענו על המתכות חיות צה"ל במדים - מדוע צה"ל מרשה זאת? - כרוצח נשים וילדים מצוין כך את כולנו ולא רק חייל מלונני? אהתנו הרוצחים. כולנו, צה"ל במדים הוא אהתנו כולנו, לא השוליים המסורתיים של הימין. זו דוגמה לשימוש בסממן תעמולתי סמוי.

תגי אשד, "דבר" 6.1.88

ההעפלה וחיל הים - אינו כולל את המעפילים שהגיעו בדרך היבשה, מהגבול הצפוני וברכיים אחרות.

אין לשכוח עור דבר: בזמן המלחמה (1940-1945) הגיעו כ-16,000 עולים-מעפילים לארץ ו-7 אוניות טבעו בדרך. משום-מה מסתיימים הנתונים של ד"ר מאיר פעיל בשנת 1939. מכל הנימוק לעיל מתבקשת מסקנה ברורה: רוב עליית-ההצלה ערב השואה אודגנו-על-ידי בית"ר; כמעט כל העליות שהוכאו ארצה בידי אנשים פורטיים - של אנשי התנועה-הלאומית היו; חלקה של תנועת בת"ר (דאז) בהצלה גדול פי כמה משל שאר הארגונים; חלקה של התנועה הלאומית תחבירה בעליות "המדיניות" אחרי השואה אינו מבוטל.

ושהו כמה מילים על רכב שאפשר לכנות בשם "מספרן אקסודוס" כסמל ההעפלה. שמענו רבות על הפורטים והמנאים שיצדו את אגודת "אקסודוס" בעקבות הספר והפרט בשם זה. אשר הרחיקו למרחק רב את המציאות מהעובדות. לכל אחת מאוניות "אף-על-פי" המפור, הטרמפיה, היות והגבורה, הסבל וגם ההיחודיות שלה, וכיניהן אחת שבה שיתואה ל"אקסודוס", היא מעניינת, ייחודית, מרתקת ויוצאת מן הכלל עד כדי השאחת ה"סמל" הרשמי הרוק מאחוריה. נדמה שאוניה זו יכולה לשמש בכל כאגטי-חיזה של "אקסודוס". שם האוניה "פנצ'י"; והיא נקראת זו יכולה של שמו של אחד מראשי עליית "אף-על-פי", הוא ראובן פנדקו ז"ל. מן הראוי להזכיר את ההברלים בין שתי התקופות ושני "הסמלים":

אקסודוס: אוניה גדולה; 4500 נוסעים; צוות יהודי מהישוב; בעולם: אוירה שלום, הנאצים הורסו; צוות רפואי ואחיות מהארץ; תחת שידור פנימית עם רמקולים; שרתן פנימי בכמה שפות; איש אינו רצב ואין סכנת-נפשות; אהדת כל העולם לצדם; הם לא החתנו לעליה, בקיבוש אותם לעלות; מעולם לא היה ספק שכולם יגיעו ארצה - תמריט מצויין לסט הוליוודי. ואין בכל זה כדי לגרוע משהו מהחלהבתם ומסודרתם של אנשי הצוות הנוסעים. פנצ'י: ספינת-גור-הופסים בת 279 טון בלבד; 514 נוסעים רעפים על פי רוב; גם את האויר מהלקים בקיצוב; נוסעים דרך ארצות עניות כשהמלחמה משתוללת סביבם; איש אינו עורר להם; הצוות זר וכלתי מקצועי; תנאים סאניטריים מחוררים; אין רדין, או כלי עבודה כלשהם; חודשים סובבים על הדנובה בלבד, רעבים ונודפים, אך לא מורכאים; יוצאים בקליפת אגוז 4 ללב ים; עובדים בשדות מוקשים ונלקחים בשבי; לעיתים מפליגים כפרואטים ללא רגל; הדרך נבקע בלב ים, אין עזרה, אין נפש היה מסביב; עולים על שרטון וכוחות עצמם יורדים על אל סלעים שונים. 10 ימים על האי עד שה "אויב" האיטלקי מציל אותם. 500 יום במחנה הסגר באי דודוס הנמצא תחת חסות: שנתיים נוספות במחנה ריכז בדרום-אסיליה, באיזר קידחה...

מגיעים ארצה כיהודים משוחררים ראשונים מאירופה; תופכים למשפחה רקשר חודק קיים ביניהם עד היום, חף הגיגורים השונים שהיו בין חלק מהם. הם פה!
הכנס בתנאי שהיה מרשים ושושפ נאומים, לא היה כמוכר מסוגל לעמוד על העובדות האלה. ממילא גם לא הוזכר אחד האנשים המרכזיים ביותר היותה החיה בארצות העפלה-ההצלה (רק דובר המעפילים, ש. נריב הזכיר אותו): הוא איליהו גלעזר.

קיים עור נשוא "גודש" שאסור להזכירו משטח ההתענות של היצבור הישראלי ואולי בשנת ה-40 למדינה רוקא; התנגדות העולם המזוקטי כביכול יחסו אלינו, אל בעיותינו הכאובות בשנים האפלות של אירופה והשנים השחורות ביותר של זמננו. לא נזכר לדרוש הכנה ועזרה מהגויים האירופיים, אבל אפיה היו המוסדות ה"יהודיים והציוניים בשנות העפלה-ההצלה; כאשר היה עוד את מי להציל? הם (הממסדות היהודיים) התעמדו לנו, לפשיענותנו, לזמננו: הם

האומה

במה למחשבה לאומית

רבעון

העורך: יוסף ברוס
ק"ר מועצה המערכת: משה רותן

מס' 91

שנה כ"ח

קייק תשמ"ח - 1988

עיריית נתניה

בפרוש

יום העצמאות ה־40 שלוחות ברוכותינו

לנשיא מדינת ישראל • לראש ממשלת ישראל
לצבא ההגנה לישראל • לחיל החינוך המאומץ
לכל תושבי נתניה • ולכל בית ישראל

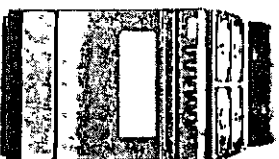
יואל אלראי

ראש העירייה וחברי המועצה

יוסינסקי סאונד Sauter

יש לי יום יום חג

... עשוי לך גם את
יום יום חג במטבח
עם מעררי הניקור הארומטיים
מבית סאונד.
מעררי עילית העלים על כולם
באיכות, פגיעה ו... בתוצאות

OXVIGS ARIIL

יבוא וייצוא: ג.ג. חברה לסחר ב"יש סי. 9611008, 9611056
שרות בביטוח בע"ש להטעיג מוציאות הוציעל המוציאות

תנור הניקור והצ'רפני - תנור אחז בעל כולם

הייתה